

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра вокально-хорової майстерності
Кафедра інструментально-виконавської підготовки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор університету
Олександр САМОЙЛЕНКО
« 23 » січня 2024 р.

ПРОГРАМА
атестаційного екзамену
для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітня програма: Музичне мистецтво

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво
Спеціальність: 025 Музичне мистецтво
Форма навчання: денна

Затверджено на засіданні кафедри вокально-хорової майстерності протокол № 10 від 16.01.2024р.

Затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської підготовки протокол № 6 від 22.12. 2023 р.

Затверджено Вченою радою факультету педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв протокол № 6 від 23.01.2024 р.

Пояснювальна записка

Програма атестаційного екзамену розроблена відповідно до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю: 025 «Музичне мистецтво», галузі знань 02 Культура і мистецтво для денної та заочної форм навчання.

Метою підсумкової атестації бакалавра є встановлення відповідності результатів навчання професійної підготовки випускника за фахом 025 «Музичне мистецтво», вимогам державного стандарту, що мають забезпечити його конкурентоздатність на ринку праці та стати передумовою для продовження навчання в магістратурі.

Завдання підсумкової атестації: оцінити рівень практичної та теоретичної підготовки випускників до виконання професійних завдань; визначити готовність кожного випускника до різних видів професійної діяльності: художньо-творчої, педагогічної, організаційно-управлінської, музично-просвітницької, тобто, встановити наявність загальних та професійних компетентностей випускників, відповідно до стандарту вищої освіти.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- ЗК3. Здатність до аналізу і синтезу;
- ЗК5. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел, що стосується концертно-виконавської, навчально-виховної та організаційної діяльності дитячого колективу;
- ЗК8. Здатність до застосування знань у практичній роботі з дитячим колективом;
- ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість своєї диригентсько-хорової роботи;
- ЗК13. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість;
- ЗК15. Здатність генерувати нові творчі ідеї щодо концертно-виконавської, навчально-виховної діяльності дитячого хорового колективу;
- ЗК19. Здатність до безперервного та активного навчання, самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації, здатність учитися протягом життя і оволодівати сучасними знаннями).

Фахові компетентності:

- ФК1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності;
- ФК2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності;
- ФК8. Здатність здійснювати диригентську діяльність;
- ФК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу;

- ФК10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій;
- ФК11. Здатність оперувати професійною термінологією;
- ФК12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності;
- ФК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків;
- ФК14. Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій;
- ФК15. Здатність здійснювати менеджерську/ лекторську/аранжувальну діяльність в сфері музичного мистецтва;
- ФК16. Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури;
- ФК19. Здатність креативно підходити до розв'язання завдань у сфері професійної діяльності;
- ФК21. Здатність розвивати художньо-творчий потенціал учнів та презентувати їх досягнення;
- ФК22. Здатність комунікувати у віртуальному просторі.

Форма проведення підсумкової атестації.

Атестація здобувачів бакалаврського рівня за спеціальністю: 025 «Музичне мистецтво» здійснюється у формі атестаційного екзамену, під час якого студент – випускник повинен продемонструвати теоретичні знання та практичні навички, а саме: майстерність володіння диригентською технікою, уміння виконувати музичні твори та створювати яскраві художні образи, продемонструвати сформовані фахові практичні компетентності та виявити належні теоретичні знання з «Методики викладання фахових дисциплін».

Атестаційний екзамен передбачає перевірку досягнень **результатів навчання** визначених державним стандартом та освітньою програмою, а саме:

ПРН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності;

ПРН2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри (ансамблевого / хорового співу), репетиційної роботи та концертних виступів;

ПРН3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.

ПРН4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту;

ПРН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію;

ПРН8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських та педагогічних інтерпретацій;

ПРН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом;

ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;

ПРН13. Вміти здійснювати педагогічну діяльність.

ПРН14. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті.

ПРН16. Виявляти розуміння фінансово-адміністративних принципів організації мистецьких заходів, закладів культури та музичної освіти.

ПРН18. Володіти педагогічною технікою, культурою педагогічного спілкування, прийомами професійно-педагогічного самовдосконалення та усвідомлює необхідність навчання впродовж всього життя.

ПРН19. Знати і розуміти основні тенденції сучасної вітчизняної та зарубіжної мистецької педагогіки та музичного виконавства.

ПРН20. Вміти використовувати інформаційні технології у власній музично-педагогічній та художньо-творчій діяльності.

ПРН21. Здійснювати художньо-просвітницьку діяльність, зберігати регіональні традиції, популяризувати і примножувати національну культуру в Україні та поза її межами.

ПРН22. Здатність реалізовувати принципи гуманізму в професійній діяльності та керується ними в повсякденному житті.

ПРН23. Уміння професійної комунікації державною мовою в усній та писемній формах, виявляє здатність послуговуватися фаховими термінами в ході професійного спілкування; здатний застосовувати знання про мовлення в роботі над вокально-хоровими творами.

До атестаційних випробувань допускаються студенти – випускники, що успішно завершили навчання в повному обсязі освітньої професійної програми за фахом.

Підсумкова атестація здійснюється екзаменаційною комісією, яку очолює голова – провідний фахівець в області музичного виконавства.

Основними завданнями екзаменаційної комісії є комплексна перевірка й оцінка теоретичної та практичної фахової підготовки здобувачів вищої освіти, встановлення її відповідності державному Стандарту.

Рішення атестаційної комісії приймаються на закритих засіданнях простою більшістю голосів членів комісії, які беруть участь в засіданні, при обов'язковій присутності голови комісії.

Результати захисту випускної кваліфікаційної роботи оголошуються публічно.

Здобувачі вищої освіти та інші особи, присутні на атестації, можуть вільно здійснювати аудіо та /або відео фіксацію процесу атестації.

Частина 1.

Атестаційний екзамен з профілізації «Вокально-хорове мистецтво»

Мета атестаційного екзамену полягає у визначенні рівня теоретико-методологічної підготовки студентів до самостійної педагогічної діяльності на засадах компетентнісного підходу та опанування фаховими методиками вокально-хорової роботи з дітьми різних вікових категорій.

Теоретична частина

Перелік питань що виносяться на атестаційний екзамен для профілізації «Вокально-хорове мистецтво»:

1. Художньо-педагогічні принципи національної вокальної школи
2. Методико-дидактичні принципи співацького виховання М. Леонтовича та К. Стеценка
3. Форми та принципи організації дитячого хорового колективу в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів
4. Специфіка викладання вокально-хорових дисциплін у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів
5. Тематичний план роботи дитячого хорового колективу. Зміст та планування навчання
6. Педагогічні умови формування хорового колективу молодших школярів
7. Психолого-педагогічна характеристика хору школярів середнього віку
8. Педагогічні умови формування хорової техніки у підлітковому хорі початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів
9. Психолого-педагогічні характеристики школярів юнацького віку. Музично-естетичні інтереси хору школярів-старшокласників
10. Охорона дитячих і юнацьких голосів. Особиста гігієна школяра. Мутація дитячого голосу
11. Педагогічні умови формування хорових партій у дитячих колективах різних вікових категорій
12. Методичні засади викладання академічного сольного співу в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах
13. Методичні прийоми вокальної роботи з дитячим хором різних вікових груп.
14. Педагогічні основи відбору навчального репертуару для дитячого хору різних вікових груп
15. Репетиційний процес у роботі хорового колективу: етапи та форми роботи
16. Дотримання дидактичних принципів в засвоєнні вокально-хорових знань учнів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів
17. Основні завдання розспівування на індивідуальних заняттях з академічного співу. Принципи підбору вокальних вправ
18. Педагогічні основи формування вокальної техніки хору. Співацьке дихання, звукоутворення, звуковидобування та методика їх розвитку

19. Методика роботи над хоровим строем. Особливі прийоми впливу на якість хорового строю
20. Педагогічні умови формування вокальної техніки хору. Методика роботи над ансамблем в дитячому хорі
21. Поетапне формування та розвиток навичок багатоголосного співу в дитячому колективі
22. Концертно-просвітницька діяльність дитячого хорового колективу та її роль у вихованні співаків. Організація концертного виступу.
23. Дидактичні принципи підбору і складання програми концерту дитячого хорового колективу
24. Дитячі вокальні та хорові конкурси та фестивалі: мета, завдання, порядок проведення та умови, оформлення заявки для участі, запис відео виступів, фінансові умови та їх вирішення
25. Самостійна робота хорового диригента. Підготовка до хорової репетиції
26. Класифікація дитячих голосів. Методи вокальної діагностики співацьких голосів
27. Формування в учасників вокального ансамблю навичок сценічної майстерності, підготовка до концертного виступу
28. Методи управління дитячим вокальним колективом
29. Психологічний аналіз вокальної діяльності. Розвиток емоційної сфери дітей. Методи формування готовності до сценічного виступу
30. Артикуляція та дикція в співі. Фонетичний метод у вокально-педагогічній практиці
31. Постановка голосу і формування вокальної культури школярів молодшого віку
32. Постановка голосу і формування вокальної культури школярів середнього віку
33. Постановка голосу і формування вокальної культури учнів старшого шкільного віку
34. Навчання співу як дидактична система. Принципи вокального навчання. Вокальні уміння та навички
35. Робота над вокальною технікою з дітьми різних вікових груп
36. Класифікація дитячих співацьких голосів.

Практична частина

Фрагмент репетиційної хормейстерської роботи з хором, що має продемонструвати належні компетентності репетиційного процесу з дитячим хором колективом: майстерність володіння диригентською технікою та вокальним й інструментальним ілюструванням, застосування вербально-термінологічних знань, прояв образно-асоціативного мислення, уміння створювати яскраві художні образи на засадах осмисленої інтерпретації авторської хорової текстури тощо.

1. Письмовий аналіз хорового твору, що розучується з навчальним хоровим колективом: музично-теоретичні, вокально-інтонаційні, художньо-виконавські особливості та план хорової репетиції.

Аналіз хорової музики є обов'язковою умовою професійної підготовки диригента. Теоретико-аналітичний підхід до музики дозволяє сформулювати осмислену, об'єктивно аргументовану інтерпретацію, наблизитися до композиторського задуму, а також дає можливість виконавцю розкрити свою творчу індивідуальність. Окрім того, аналітичний підхід до твору забезпечить випускнику пошук необхідних прийомів та методів вирішення художньо-технічних завдань в репетиційній роботі.

Аналіз партитури має вирішити як завдання вироблення високохудожньої інтерпретації, так і комунікативно-педагогічні. Наприкінці теоретичної роботи студент викладає конструктивний детальний план репетиційної роботи над твором.

2. Фрагмент хорової репетиції з навчальним хором над триголосною хоровою партитурою для дитячого (жіночого хору) a cappella.

Студент повинен здійснити ілюстрацію твору на фортепіано. В репетиційному процесі студент має застосовувати триелементну методику розучування твору: поєднання співу, гри партії однією рукою та диригування іншою рукою. Покази голосом мають відзначатися вокальною грамотністю, виразністю виконання, усвідомленням особливостей звучання конкретної хорової партії.

У фрагменті хорової репетиції з практичної частини атестаційного екзамену студент повинен продемонструвати:

- володіння приемами вокальної та диригентської техніки, емоційно-динамічною виразністю хорового звучання;
- опанування широким діапазоном прийомів і штрихів вокальної техніки;
- уміння діагностувати вокально-інтонаційний зміст кожної партії та загальнохорового звучання, як вираження образності музичного твору;
- аналізувати вербальний ряд твору через зіставлення слова з мелодикою, ритмом, теситурою;
- здатність оперувати професійною термінологією.

Вибір партитур для роботи з хором здійснюється шляхом жеребкування не менше, ніж за 10 днів до іспиту.

Здобувач готує до іспиту необхідну кількість примірників партитури для всіх учасників хору. Обов'язковою умовою для роботи з хором є використання камертона. Час практичної роботи з хором 20 хвилин.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ.

ОЦІНКА 90-100 балів (відмінно) – ставиться за виконання вокально-хормейстерської роботи, яка виявляє повне і вільне володіння студентом методикою і міцними знаннями теоретичного матеріалу, що відбивається в доцільності, послідовності, логіці, темпі та результативності репетиційної роботи з колективом.

ОЦІНКА 74-89 балів (добре) – ставиться за виконання такої вокально-хормейстерської роботи, в якій зустрічаються не значні неточності в диригентському втіленні при роботі з хором.

ОЦІНКА 60-73 балів (задовільно) – ставиться за практичну роботу, коли студент виявляє задовільні знання методики репетиційної роботи з хоровим колективом, інтерпретація недостатньо виразна, жести неточні, вокальні ілюстрації містять помилки інтонаційного та ритмічного характеру, технічно не переконливі, а теоретичні відповіді не повністю розкривають сутність питання.

ОЦІНКА 1-59 балів (незадовільно) – ставиться за виконання, коли студент виявляє окремі уявлення з курсу методика роботи з хором, інтерпретація твору відсутня, допускаються значні помилки у відтворенні авторського тексту, грубі помилки в аналізі й при роботі з хором, не володіє технікою репетиційного диригування.

Орієнтовний перелік творів для роботи з хором:

- 1 Укр. нар. пісня в обробці Ф. Колесси. «Гей там на горі».
- 2 Укр. нар. пісня в обробці Ф. Колесси. «Ой, на горі жито».
- 3 Укр. нар. пісня в обробці Ф. Колесси. «Ой, зимонька».
- 4 Укр. нар. пісня в обробці Ф. Колесси. «А вже весна».
- 5 Укр. нар. пісня в обробці Ф. Колесси. «Ой, зацвіли фіялоньки».
- 6 Укр. нар. пісня в обробці Ф. Колесси. «Подоляночко».
- 7 Ж. Колодуб «Барвінок цвів».
- 8 Я. Степовий «Садок вишневий».
9. Укр. нар. пісня в обробці М. Леонтовича «Нарвала квіточок».
10. Укр. нар. пісня в обробці М. Леонтовича «Чого соловей смутен».
11. Укр. нар. пісня в обробці М. Леонтовича «Ой, сивая зозуленька».
12. Укр. нар. пісня в обробці М. Леонтовича «Ой, піду я в ліс по дрова».

СПИСОК

рекомендованої літератури

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник для музичних ВНЗ / видання третє, доповнене та перероблене. Київ, Видавець Бихун Ю. В., 2017. 218 с.
2. Бермес І. Українське хорове мистецтво як об'єкт наукових зацікавлень. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Одеса: Гельветика, 2022. Випуск 48. Том 1. С. 66–72.
3. Бондар Є. М. Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості: монографія. Одеса: Астропринт, 2019. 388 с.
4. Гмиріна С. В. Психологічні аспекти формування вокально-сценічної компетентності майбутніх співаків. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Київ, Либідь. 2020. Т.2. С.80- 83.
5. Заверуха О. Л. Хорове письмо в системі категорій музикології ХХІ ст. *Мистецтвознавчі записки*. Вип. 33. Київ: НАКККІМ, 2018. С. 407–412.

6. Кириленко Я. О. Теоретичні та практичні засади диригентської підготовки: навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 108 с.
7. Колесса М. Ф. Основи техніки диригування. Київ : Музична Україна, 1981. 208 с.
8. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Групові форми організації навчальної діяльності студентів у класі хорového диригування: методичні рекомендації. Ніжин : Видавництво НДУ ім. Гоголя, 2004. 24 с.
9. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю., Шумський М. О. Диригентсько-хорова підготовка : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 300 с.
10. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Формування хормейстерських умінь у класі хорového диригування. Ніжин : Видавництво НДУ ім. Гоголя, 2004. 25 с.
11. Костенко Л. Ю., Шумська Л. Ю. Методика викладання хорového диригування : навч. посіб. для магістрантів закладів вищої освіти – видання друге, доповнене та перероблене. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 145с.
12. Маньковська О. Ю. Формування сценічної майстерності майбутніх співаків: аналітичний огляд. К.: Педагогічні науки. 2019. Вип. 3. С. 161–167.
13. Можайкіна Н. С. Методика викладання вокалу. Хрестоматія. Навчальний посібник. Київ, 2021 р. 216 с.
14. Нарожна Н.І. Нові підходи до фахового навчання майбутніх хорových диригентів. Академічне хорове мистецтво України (історія, теорія, практика, освіта): колективна монографія / ред.-упоряд. О.М. Лігус. Київ: Видавництво Ліра, 2020. С. 124 – 134.
15. Осадча Т. В., Бацанюк, Н. В. Артистизм як фахова якість майбутнього виконавця. Наука і освіта. 2015. № 2. С. 79–83.
16. Петренко М. Б. Формування вокально-ансамблевої майстерності майбутніх диригентів хору. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Випр. 75, том 2. Запоріжжя: КПУ, 2021. С. 160–164.
17. Сіненко О. О., Остапенко Л. В. Проблеми дотримання ансамблевості при виконанні творів а cappella. *Імідж сучасного педагога. Вінок митців і мисткинь*. № 5 (182) 2018. ISSN 2522-9729 (online). С. 82–85.
18. Скоромний В.П. Аналітична робота диригента-хормейстера як запорука подальшої успішної творчої діяльності. Академічне хорове мистецтво України (історія, теорія, практика): колективна монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. С.190–198.
19. Смирнова Т. А. Хорознавство (історія, теорія, методика): Навчальний посібник. Видання третє, доповнене. Харків: ХНПУ, «Федорко», 2018., 212 с.
20. Толстова Н. М. Методика формування готовності студентів до фахового самовдосконалення з постановки голосу на засадах міжпредметних зв'язків. Суми, ФОП Цьома С.П., Серія: Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2018. С. 189 –196.
21. Шумська Л. Ю. Хорове диригування: навчальний посібник, видання друге. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 105 с.
22. Академічне хорове мистецтво України (історія, теорія, практика, освіта): колект. Монографія/ [ред.упоряд. О. М. Лігус] Київ : Ліра – К. 2017. 220 с.
23. Дудик Р. В. Комунікативна культура диригента: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2018.

24. Серганюк Л. І. Методика аналізу хорових творів: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2015, 161 с.
25. Хоменко А. Б., Коробка В. І., Курсон В. М., Крутько Н. В. Постановка голосу : навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 128 с.
26. Українське хорознавство: хрестоматія / за ред. Шумської Л. Ю., Костенко Л. В. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 431 с.

Частина 2.

Атестаційний екзамен для профілізації «Музично-інструментальне мистецтво»

Атестаційний екзамен профілізації «Музично-інструментальне мистецтво» складається з двох частин: теоретичної та практичної.

Мета атестаційного екзамену полягає у визначенні рівня теоретико-методологічної підготовки студентів до самостійної педагогічної та виконавської діяльності на засадах компетентнісного підходу, та опанування ними фаховими методиками роботи з дітьми різних вікових категорій.

1. Теоретична частина

Перелік питань що виносяться на атестаційний екзамен;

1. Комплексний розвиток музичних здібностей учня-інструменталіста
  - Музичний слух та відчуття ритму.
  - Пам'ять музиканта-виконавця.
  - Рухливо-технічні здібності.
2. Розвиваюче навчання як одна із форм виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.
  - Головні цілі та завдання виховання музиканта-виконавця.
  - Розвиток та розширення музичного кругозору учня.
  - Виховання основних рис професіонального росту учня.
3. Теоретико-методологічні засади розвитку учня-піаніста.
  - Виконавські та педагогічні принципи виконавського мистецтва.
  - Міжпредметні зв'язки в процесі навчання в класі спеціального музичного інструменту.
  - Музично-педагогічний та виконавський досвід провідних педагогів у галузі інструментального виконавства.
4. Психолого-педагогічні основи розвитку учня-інструменталіста.
  - Організація роботи учня в класі спеціального музичного інструменту.
  - Основні етапи роботи у класі: початкова, поглиблена, цілісна, кінцева.
  - Готовність учня до концертного виступу. Сценічне виховання учня у класі.
5. Сутність поняття «жанр» у виконавському мистецтві.

- Жанри поліфонічної музики.
  - Музика Віденських класиків.
  - Жанри романтичної доби музичного мистецтва.
6. Стильовий підхід в навчанні гри на спеціальному музичному інструменті.
- Стиль як естетична категорія.
  - Стильовий підхід у музичній педагогіці.
  - Практична реалізація стильового підходу в навчанні гри на музичному інструменті.
7. Удосконалення теоретичних та виконавських знань у процесі музично-виконавської підготовки.
- Теоретичні та практичні питання роботи над поліфонічними творами у класі. Особливості виконання поліфонії.
  - Методика роботи над творами великої форми.
  - Основні задачі роботи над розгорнутими творами технічного та кантиленного характеру.
8. Педагогічні ідеї видатних педагогів-інструменталістів у контексті розвитку виконавського мистецтва.
- Основні зарубіжні інструментальні школи.
  - Європейський педагогічний досвід у галузі виконавської підготовки.
  - Українська виконавська освіта в контексті вітчизняної виконавської культури.
9. Провідні інструментально-виконавські школи.
- Особливості музично-виконавської підготовки в класі спеціального музичного інструменту.
  - Перші радянські виконавські школи.
  - Інструментальні школи Шермана, Рабіновича, Ніколаєва.
10. Сучасний стан інструментальної підготовки.
- Діяльність вітчизняних сучасних педагогів.
  - Огляд інструментальних навчальних посібників.
11. Методика початкового навчання гри в оркестрі, ансамблі.
- відбір учасників та формування інструментального складу ансамблю або оркестру;
  - основи техніки гри на оркестрових інструментах;
  - основні компоненти музичної мови;
  - засоби виразного виконання музики;
  - «цифрова» та «буквена» система запису музики в навчанні гри на музичних інструментах.
12. Зміст та планування навчання. Тематичний план роботи.
- графік навчальної роботи;
  - планування роботи, оцінка знань оркестрантів, організація самоврядування у оркестровому класі;
  - репертуар на початковому етапі навчання;
  - навчальний та концертний репертуар;

13. Навчання гри на кобзі та інструментах кобзової групи;
14. Навчання гри на акомпануючих інструментах оркестру;
15. Навчання гри на язичкових клавішних інструментах народного оркестру.
  - методика навчання гри на баяні та акордеоні;
  - особливості підготовки баяністів та акордеоністів-оркестрантів.
16. Навчання гри на дитячих музичних інструментах та сопілці.
17. Навички оркестрової гри.
  - ритм, штрихи, артикуляція, фразування;
  - ансамбль, гра з диригентом;
  - музикування по нотах та читка з листа.
18. Робота з оркестром. Зміст та завдання різних форм роботи з оркестром.
  - індивідуальні заняття;
  - групові репетиції;
  - загальні репетиції.
19. Самостійна робота диригента. Підготовка до репетиції.
  - історико-стилістичний аналіз музичного твору;
  - теоретичний аналіз музичного твору;
  - виконавський аналіз партитури;
  - педагогічний аналіз партитури;
  - планування форми проведення репетиції та послідовності роботи над музичним твором.
20. Розучування музичного твору з оркестром.
  - увага оркестрантів та дисципліна;
  - послідовність роботи над різними компонентами музичного твору (мелодія, акомпанемент, педаль, контрапункт, тощо);
  - диригентський жест та “слово”.
21. Підготовка та проведення концертних виступів.

Види концертів - звітний концерт, сольний концерт, тематичний концерт, участь у концерті. Створення концертної програми. Розробка драматургії концертної програми. Сценарій. Принцип «наростання» та принцип контрасту. Залежність концертної програми від аудиторії та місця проведення концерту. Організація концертного виступу.
22. Пікколо, перший та другий баян оркестру народних інструментів.

Характеристика інструментів: стрій, діапазон, технічні можливості, темброва характеристика. Роль в оркестрі.
23. Баян баритон.

Характеристика інструменту: стрій, діапазон, технічні можливості, темброва характеристика. Роль в оркестрі.
24. Баян бас та баян контрабас.

Характеристика інструментів: стрій, діапазон, технічні можливості, темброва характеристика. Роль в оркестрі.
25. Акомпануючі інструменти.

- Характеристика інструментів: стрій, діапазон, технічні можливості, темброва характеристика. Роль в оркестрі.
26. Група перших та других домр (кобз).
Характеристика інструментів: стрій, діапазон, технічні можливості, темброва характеристика. Роль в оркестрі.
27. Група альтів та тенорів.
Характеристика інструментів: стрій, діапазон, технічні можливості, темброва характеристика. Роль в оркестрі.
28. Ударні інструменти оркестру.
Характеристика інструментів: стрій, діапазон, технічні можливості, темброва характеристика. Роль в оркестрі.
29. Група басів та контрабасів.
Характеристика інструментів: стрій, діапазон, технічні можливості, темброва характеристика. Роль в оркестрі.
30. Ансамбль дитячих музичних інструментів.
Варіанти інструментального складу. Характеристика інструментів: стрій, діапазон, тембр звучання, технічні можливості. Роль в ансамблі.
31. Ансамбль сопілкарів.
Варіанти інструментального складу. Характеристика інструментів: стрій, діапазон, тембр звучання, технічні можливості. Роль в ансамблі.
32. Інструментальний ансамбль «троїсті музики».
Варіанти інструментального складу. Характеристика інструментів: стрій, діапазон, тембр звучання, технічні можливості. Роль в ансамблі.
33. Естрадний ансамбль
Варіанти інструментального складу. Характеристика інструментів: стрій, діапазон, тембр звучання, технічні можливості. Роль в ансамблі.
34. Фінансово-адміністративні принципи організації мистецьких заходів, закладів культури та музичної освіти.

2. Практична частина

«Оркестрове диригування»

Метою екзамену з «Оркестрового диригування» є підсумкова перевірка набутих студентами систематизованих знань, виконавських диригентських умінь та навичок, необхідних для осмисленої професійної роботи з дитячим оркестром.

Практична частина атестаційного екзамену проходить у формі концертного виступу студентів із заздалегідь підготовленою концертною програмою, яка включає:

1. Оркестрову п'єсу;
2. Супровід для голосу або музичного інструменту з оркестром;
3. Письмовий аналіз партитури музичного твору.

Практична частина екзамену також передбачає підготовку письмової анотації на один музичний твір за наступним планом:

- Історико-стилістичний аналіз партитури, який включає розкриття соціально-історичних умов створення твору; характеристику епохи у якій жив автор; основних художніх напрямів у мистецтві, зокрема музичному, того часу; ознаки художнього напрямку, представником якого є даний композитор; особливості творчості автора, естетичні, філософські погляди, стильові особливості музики даного композитора.
- Музично-теоретичний аналіз здійснюється з метою осмислення засобів музичної та художньої виразності, що використані автором. Студентам рекомендується звернути особливу увагу на розкриття музично-мовних, емоційно-образних виражальних засобів у оркестровій партитурі, визначення драматургії змістовних процесів та розкриттю загальної художньої ідеї (художньої концепції) музичного твору засобами оркестрової палітри.
- Виконавський аналіз музичного твору містить два аспекти. *Перший* полягає у визначенні засобів виконавської виразності, притаманних для даного твору. Студентам необхідно визначити основні виконавські штрихи, прийоми, засоби; охарактеризувати метроритмічні, динамічні, темпові особливості; розкрити темброву драматургію музичного твору (аналіз оркестровки); вказати на агогічні, артикуляційні особливості; виділити кульмінаційні «точки» епізодів, розділів та загальну кульмінацію.
Другий аспект виконавського аналізу зорієнтований на визначення диригентських засобів спілкування з колективом, необхідних для реалізації художніх та технічних завдань. Це можуть бути наступні завдання: вибір схеми диригування; темпу; амплітуди жесту; показ вступів; зняття; підготовка фермат тощо. На завершальному етапі перед диригентом постає творче завдання – розкрити диригентські методи забезпечення динамічного та агогічного плану музичного твору.
- Методичний аналіз передбачає необхідність виділення у партитурі технічно складних епізодів. Студентам необхідно чітко усвідомити характер труднощів, які можуть виникнути у оркестрантів це музично-виражальні – ансамблеві, фактурні, метроритмічні, темпові та психологічні – розподіл уваги, взаємодія, пристосування тощо. Заключний етап роботи полягає у розкритті способів подолання труднощів, характерних для даної партитури та складання детального плану розучування музичного твору з оркестром.

Основні критерії оцінювання виступів студентів з оркестрового диригування

1. Семантика диригентської техніки
2. Креативність диригентської техніки
3. Художня інтерпретація
4. Особистісні якості диригента
5. Артистизм та культура сценічної поведінки

ОЦІНКА 90-100 балів (відмінно) – диригент на творчому рівні демонструє пластичність, свободу, економність, графічну ясність диригентських рухів,

художню доцільність прийомів мануальної техніки, комплементарно застосовує прийоми диригентської техніки відповідно стилю та жанру виконуваних творів, виявляє особистісну переконливість у втіленні пластичного образу, осмислено втілює у диригуванні власну виконавську інтерпретацію музичних творів, що проявляється у яскравому втіленні художньої форми, переконливо проявляє у процесі диригування вольові сугестивно-управлінські якості диригента, демонструє адекватну музичному твору емоційність, артистизм як показник глибокого проникнення в образну сферу творів, що надає виступу ознаки професіоналізму, яскравості; виявляє зосередженість, естетичність рухів та диригентського іміджу, переконливість зовнішнього вигляду.

ОЦІНКА 74-89 балів (добре) – диригент застосовує на продуктивному рівні практичне володіння основними принципами диригентських рухів, застосовує прийоми диригентської техніки, які в основному відповідають стилю та жанру виконуваних творів, добре втілює виконавську інтерпретацію музичних творів програми відповідно моделі, запропонованої викладачем, рівень особистісних вольових сугестивно-управлінських якостей диригента відповідає продуктивному, тобто відпрацьованому у диригентському класі, в основному, на продуктивному рівні, проявляє емоційність, артистизм у ході виступу зовнішній вигляд охайний, зосередженість переважно рівномірна.

ОЦІНКА 60-73 балів (задовільно) – у процесі виконання переважає елементарний мануально-технічний рівень диригентських рухів, застосовуються уніфіковані прийоми диригентської техніки, які не відповідають стилю та жанру виконуваних творів, відсутня виразна виконавська інтерпретація музичних творів, але має місце відтворення відповідне до нотації; студент не демонструє особистісні вольові якості диригента, під час диригування міміка досить одноманітна, не виявляє виразної емоційності, артистизму, не приділяє уваги зовнішнім проявам диригентської естетики (форма одягу, хода, постава, загальна сценічна культура).

ОЦІНКА 1-59 балів (незадовільно) – диригентські рухи безсистемні, примітивні, не відповідають навіть елементарному рівню, тип рухів студента знаходиться на рівні відтворення простих схем, мають місце грубі помилки у малюнку сіток та їх метричній відповідності, виступ студента являє зразок схоластичного відбиття абстрактних схем, немає необхідних ауфтактів як показників управління виконанням, під час диригування міміка одноманітна, не виявляє емоційності, артистизму, зовнішній вигляд неохайний.

Орієнтовний список репертуару, що може бути використаний при складанні кваліфікаційних програм студентів

Оркестрові п'єси

1. З. Абреу. «Тіко-тіко»
2. Є. Адамцевич. «Запорізький марш»
3. І. Альбеніс. «Легенда»

4. Т. Альбіноні. «Адажіо»
5. О. Білошицький. «Хмари Гренади» з «Іспанської сюїти»
6. Л. Берстайн. «Давайте радіти»
7. Ж. Боскофф. «Тарантела»
8. Й. Брамс. «Угорський танок № 4»
9. Й. Брамс. «Угорський танок № 5»
10. В. Кіляр. «Полонез» з музики до кінофільму «Пан Тадеуш»
11. Е. Гренадос. «Іспанський танок»
12. Е. Гріг. «Інтермеццо»
13. Е. Гріг. «Ранок» з музики до драми Ібсена «Пер Гюнт»
14. Е. Гріг. «Хода гномів» з музики до драми Ібсена «Пер Гюнт»
15. Е. Гріг. «У печері гірського короля», з музики до драми Ібсена «Пер Гюнт»
16. Ш. Гуно. «Танок» з опери «Фауст»
17. К. Дебюссі. «Ляльковий кек-уок»
18. С. Ірадьер. «Голубка»
19. А. Кос-Анатольський. «Романс» з балету «Хустка Довбуша»
20. Е. Коутс. «Сента-вальс»
21. Е. Кук. «Болівар»
22. М. Лисенко. «Елегія»
23. А. Мачаваріані. Танок мавританських дівчат з балету «Отелло»
24. Д. Мендель. «Тінь твоєї посмішки»
25. Г. Міллер. «Місячна серенада»
26. А. Нечипоренко. «Український ліричний танок»
27. В. Підгорний. «Повій, вітре, на Україну»
28. А. П'яццолла. «Танго кохання»
29. А. П'яццолла. «Adios Nonino»
30. А. П'яццолла. «Oblivion»
31. М. Равель. «Малагуенья» з «Іспанської рапсодії»
32. М. Равель. «Прелюдія ночі» з «Іспанської рапсодії»
33. Л. Ревуцький. «Прелюд»
34. Я. Сібеліус. «Сумний вальс»
35. Й. Штраус. «Марш Радецького»
36. Й. Штраус. «Персидський марш»
37. М. Шумський. «Екзотичний танок»

Оркестрові акомпанементи

38. А. Авдієвський. Обробка укр. нар. пісні «Ой у лузі червона калина»
39. О. Білаш. «Любисток»
40. О. Білаш. «Молдаваночка»
41. О. Білаш. «Полтавська полька»
42. О. Білаш, сл. С. Пушика. «Над горою місяць повен»
43. Д. Бонковський, сл. Т. Шевченко, обр. Л. Кауфмана. «Нащо мені чорні брови»
44. Д. Бонковський. «Чорнії брови, карії очі»

45. В. Верменич. «Чорнобривці»
46. Г. Гладкий, сл. Т. Шевченка. «Зоре моя вечірняя»
47. Л. Деліб. «Іспанська пісня»
48. Г. Доніцетті. Романс Неморіно з опери «Любовний напій»
49. А. Дорожкін. «Гандзя»
50. І. Доскалов. «На вулиці скрипка грає»
51. В. Заремба. «Дивлюсь я на небо»
52. І. Кальман. Дует Сільви та Едвіна з оперети «Сільва»
53. Е. Канніо. «Закоханий солдат»
54. І. Карабиць. «Пісня про добро»
55. В. Катрау. «Санта Лючія»
56. Л. Кауфман. Обробка укр. нар. пісні «Ой не світи місяченьку»
57. Дж. Каччіні. «Ave Maria»
58. А. Кос-Анатольський. «Чотири воли пасу я»
59. А. Кос-Анатольський. «Ой піду я межи гори»
60. А. Кос-Анатольський. «Найдорожча»
61. А. Кос-Анатольський «Чом, чом не прийшов»
62. Б. Кноп. «Полонез» для тромбона з оркестром
63. В. Косенко. «Баламуте»
64. Е. Куртіс. «Повернись у Соренто»
65. Е. Куртіс. «Співай мені»
66. Л. Левітова, сл. Т. Шевченка. «Ой маю, маю я оченята»
67. М. Лисенко. Пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка»
68. М. Лисенко. «Верховино, ти світку наш»
69. М. Лисенко. Пісня Петра (з опери Наталка-Полтавка)
70. М. Лисенко. Арія Венери з опери «Енеїда»
71. М. Лисенко. Пісня Цвіркунки з оп. «Чорноморці»
72. М. Лисенко. «Пливе човен»
73. Б. Лятошинський. Обробка укр. нар. пісні «Якби мені не тиночки»
74. В. Матвійчук. «Ватра» концертна п'єса для сопілки з оркестром
75. Л. Матвійчук. Обробка укр. нар. пісні «По садочку ходжу» для двох домр з оркестром
76. В. Монті. «Чардаш» для ксилофона з оркестром
77. Я. Орлов, сл. Т. Шевченка. Обробка укр. нар. пісні «Бандуристе, орле сизий»
78. О. Олексієнко. «Весняний Париж» для баяна з оркестром
79. А. П'яццолла. «Облівіон» для піаніки (акордеона) з оркестром
80. М. Римський-Корсаков. Третя пісня Леля з опери «Снігуронька»
81. Х. Родріго. «Аранхуеський концерт» для гітари з оркестром, II частина.
82. П. Сарасате. «Чорне віяло»
83. І. Синиця. Обробка укр. нар. пісні «Ой я знаю, що гріх маю»
84. М. Скорик. «Мелодія» для скрипки з оркестром
85. М. Скорик. «Іспанський танок» для скрипки з оркестром
86. М. Твердий. «Весела журба»
87. Б. Тимофєєв. «Пташки», обробка старовинної французької пісні

88. Р. Фальо. «Скажіть дівчата»
89. О. Худотеплий. «Романс»
90. В. Чіара. «Горда чарівність осанки»
91. І. Шамо. «Україно любов моя»
92. М. Шумський. Обробка молдавської народної мелодії «Жайвір» для ксилофону з оркестром.
93. К. В. Торрес, обробка М. Шумського. «Bessame tucho».
94. Сл. В. Діденка, мелодія Б. Буєвського, обробка М. Шумського. «На долині туман».
95. Я. Барнич, обробка М. Шумського. «Гуцулка Ксеня».

Рекомендована література

1. Андреева О. Ударні інструменти сучасного симфонічного оркестру. К. : Музична Україна, 1985.
2. Апатський В. Методика викладання гри на духових інструментах, К., Вип.4., К., 1976.
3. Апатський В. Питання музичного виконавства та педагогіки, К., 1979
4. Біла Н. Л., Шумський М. О. Навчальний посібник «Основи оркестрової підготовки: (початковий етап). Частина I// Ніжи н: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 117 с.
5. Біла Н. Л., Шумський М. О. Навчальний посібник «Основи оркестрової підготовки: (початковий етап). Частина II // Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 98 с.
6. Гуменюк А. Інструментальна музика. – К. : Наукова думка, 1972.
7. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. К. : Наукова думка, 1967.
8. Дем'янчук О. Д. Розвиток музичних здібностей у молодших школярів. № 4. К. : Початкова школа, 1994.
9. Іваницький А. І. Українська народна музична творчість. К. : Музична Україна, 1990. 182 с.
10. Іванов П. Т. Оркестр народних українських інструментів. К. : Музична Україна, 1981.
11. Лапченко В. П. Інструментальні ансамблі в початкових класах. К. : Музична Україна, 1969. 151 с.
12. Лапченко В. П. Методика початкового навчання гри в оркестрі народних інструментів. К. : Музична Україна, 1985. 64 с.
13. Лебедев В. К. Використання народних музичних інструментів у загальноосвітній школі. // Навчальний методичний посібник зі спеціальності «Музична педагогіка та виховання». Для студентів муз.-пед. факультетів та вчителів музики. – Вінниця: Нова книга, 2004. 112 с.
14. Леонтієв П. П., Печенюк М. А. Буквар сопілкаря. Навч.-метод. посібник. – Хмельницький: Поділля, 1988. 136 с.
15. Лисенко М. В. Народні музичні інструменти на Україні. К.: Мистецтво, 1955.
16. Мимрик М. Р. Саксофон в українській камерній музиці кінця ХХ-початку ХХІ століття : композиторська творчість і виконавська практика: Дис.

канд.мистецтвознавства;17.00.03 / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М.Т. Рильського-К.,2013.-244с.

17. Пшеничний Д. Інструментовка для оркестру народних інструментів. К. : Музична Україна, 1985. 220 с.
18. Чуриков В. Рациональне використання аплікатури в грі на сасофоні: навч.-метод. посібник . Харків, 1996. – 42с., ноти.
- 19.** Шумський М. О. Хрестоматія з оркестрового класу. Частина І. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 389 с.